

je bila ljubljenska vseh hišnih prebivalcev in bratje so se obnašali do nje kot pravi vitezi. Kadar so šli opoldne h kosilu, je šla ona spredaj, vsi dečki pa v parih za njo. Kadar je mami pomagala v kuhinji in ni mogla dvigniti težkega škafa, ji je hitro priskočil kateri izmed dečkov na pomoč. Sinja ptičica se mu je vselej zahvalila in se mu zraven prijazno nasmehnila. Fantek je bil zadovoljen in si ni želel drugega plačila. Kadar so se igrali, si je smela vedno Sinja ptičica izbrati, katero igro bodo igrali. (Dalje.)

Pavle Kveder

Varujmo naše ptice

Že konec oktobra nam je sneg obetal dolgo zimo. Otroke so snežinke vzradostile, starši pa so zaskrbljeno gledali skozi okna na prezgodnji sneg. Toliko potreb je za preskrbo družine! Hrane, kuriva in oblek je treba, posebno še v zimskih dneh.

Ta prvi sneg nam je bil nekako opozorilo, da se naj pripravimo na zimo in njene sitnosti. Takrat, ko so goste snežinke jadrale po ozračju, je mala sinička vedrila na našem oknu. Lačna in prezebajoča je iskala zavetja. Takoj smo ji natrosili drobtinic in si naredi nalogo, da bomo letos kar najbolj skrbeli zanjo in njene pernate tovarišice. Zakaj in kako?

Ptičje melodije nas kratkočasijo in razveseljujejo skoraj celo leto. Ne samo to: sadovnjaki so navadno domačija pisanobarvastih družinic, ki so se udomačile v njih, ker je tam navadno dosti hrane. Gosenice, jajčeca, črvički in hrošči so sladek kruhek lačnim želodčkom. Koliko dobrot store s tem delom drobni pevčki našim sadjarjem, gozdarjem, vrtnarjem in kmetom in nam vsem! Ptičke so nepomirljivi sovražniki sadnih škodljivcev. Recimo sinička. Dnevno uniči skoraj toliko škodljivcev kot tehta sama. Požrešna kukavica je prav tako dobrotnica, saj vemo, da ni njenemu lačnemu želodčku nikoli zadosti. Res podtika svoja jajčeca sosedam, pa ji to škodo odpustimo, saj se odkupi s svojim delom. In mala rdecerepka? Petnajst ur dnevno pita svoj nenasitni zarod in uniči kakih tisoč žuželk dnevno. Strokovnjaki so ugotovili, da tvorijo škodljivci velik odstotek ptičje hrane. Poglejmo številke, ki nam povedo, koliko škodljivcev uničijo posamezne ptice. Od 100 % užite hrane pojé škodljivcev: škorec 99 %, muharji 98 %, škrjanček in ščinkavček 97 %, lesne sove in postovke 96 %, črni srakoper 90 %, rjavi 84 % itd.

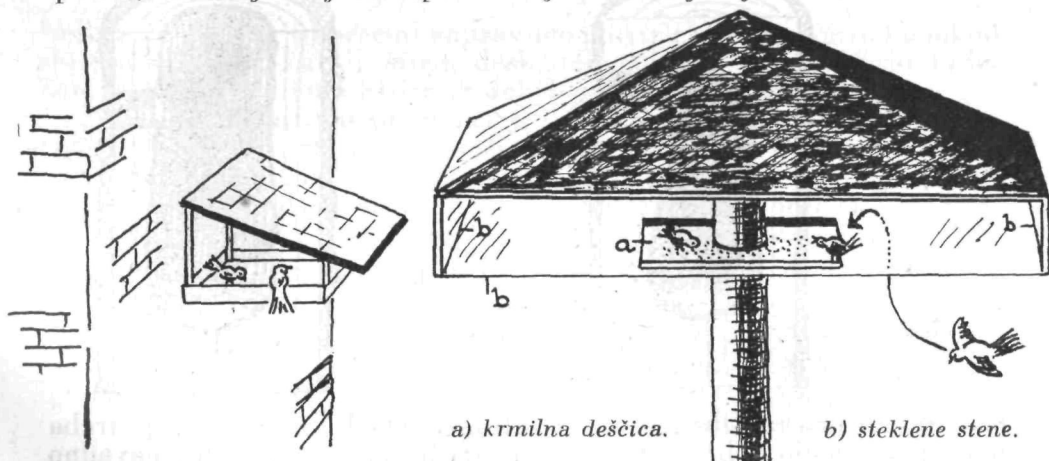
Škodljivci so med pernatimi vrtnimi stanovalci redki. Res škodljiv je rokovnjaček vrabček, pred katerim ni varno nobeno zrno, ne vrtni poganjki niti vsejano seme. Kar med perutnino si poišče zrnja, tako je vsiljiv in predrzen. Pa tudi on uniči mnogo gosenic, ko pita svoj mladi rod.

Vidimo torej, da nam ptice koristijo. Žal pa se njihove vrste zelo redčijo. Marsikje jim manjka pogojev za redno življenje in življenjski obstanek. Mnogo je vzrokov, eden največjih pa je zima s svojimi neusmiljenimi spremljevalci mrazom, snegom in gladom. In prav v teh zimskih dneh je naša dolžnost, da pomagamo tem siromačkom. Stokrat

bo povrnjen naš trud. Selivci odpotujejo, ko zaslutijo hladnejše vreme, stalni stanovalci naših krajev pa večinoma nimajo sposobnosti, da bi odpotovali. Nekateri pa so bolj zdržljivi in lahko kljubujejo zimskim nepravilnostim. In tem lajšajmo dolge dneve s pokladanjem hrane, ko jim sneg prepreči pot do nje. Zato pomagajmo takoj! V vrtovih in sadovnjakih postavimo krmilne hišice. Pri teh je najvažnejše to, da so njihove strehe tako velike, da sega strešni rob daleč preko krmilne deščice, na katere potresemo hrano. Do hrane namreč ne sme priti mokrota, kajti mokra hrana je za ptice strup. Lahko pa natrosimo hrane ptičkom tudi na okna, na suha tla, pod gosto grmičje, nad podstreške — v glavnem na varna ter ob vsakem vremenu dostopna mesta. Moramo pa ptičke navaditi in privabiti že jeseni. Sicer dobe takrat še hrane v prirodi, a vendar jim le trosimo po malem, obilni pa postanejo ti obroki, ko pokrije sneg zemljo. Na pomlad, ko kopni sneg, pa obrok spet zmanjšamo. Ne pozabimo lepih ptičjih melodij, ki se na zimo spremenijo v otožno prošnjo:

»Dajte nam zrnja, dajte drobtin,
da nam preprečite bedni pogin.«

Pticam je treba dati primerne hrane. Najkoristnejše ptice so uničevalke žuželk. Torej jim najbolj ugaja mesna hrana: mesni ostanki, mastna oljnata semena in to: makovo, sončnično, laneno, konopljeno seme, oves, sesekljana slanina, pa tudi suhe drobtinice so v sili dobra hrana. Prav dobro in tečno hrano pa ptičkam lahko skuhamo. Zberemo mesnih in lojevih ostankov in jih skuhamo, vmes pa namešamo oljnatih semen in zrn. Ko je ta mešanica še tekoča, jo vlijemo v cvetlične ali podobne lončke in pustimo, da se ta mešanica strdi. Nato obesimo to na drevesne veje in ptički se hodijo sladkat. Ta hrana je res tečna in se ne pokvari, ker ji vlaga ne škoduje. Mastna hrana je ptičkam potica, ker daje največ toplote in je zato najboljša.

• Zidna krmilnica.

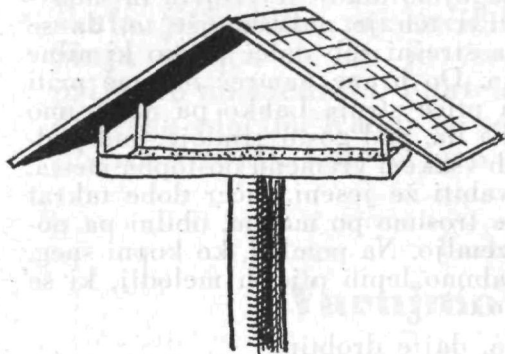
Najboljša krmilnica.

Krmilnice postavimo blizu gostega grmičja ali gostega vejevja, da se lahko ptički poskrijejo, če se prestrašijo ali jim preti nevarnost.

Ni zadosti le to, da nudimo v zimskih mesecih hrano, potrebno je tudi, da jim v času gnezdenja poskrbimo za stanovanje. Vemo, da so se razredčene ptičje vrste umaknile iz sadovnjakov tja, kjer se jim obetajo lažje okoliščine za bivanje. Pozimi jih privabi v okolico

hiš iskanje hrane. S krmljenjem jih navadimo na bližino hiš, obdržimo in ponovno jih privabimo s postavljanjem valilnic.

Vsako leto se vrnejo na spomlad selivci v naše kraje. Težke in dolge so njihove selitvene poti. Ponekod imajo za ptice selivke nalašč zgrajena ogromna pribežališča, da jim olajšajo težko življenje. Tudi posebne zakone imajo v večini držav. Ti prepovedujejo lovljenje in uničevanje ptic ter razdiranje njihovih gnezd. Zato tudi mi poskrbimo, da se bodo ptički radi naselili pri nas in se tu razmnoževali. Ni to težko — le domek, t. j. gnezdišča ali valilnice jim pripravimo. Oni, ki so preko zime uživali našo pomoč, navadno ostanejo. Tem pa se pridružijo selivci, ki se vrnejo. Pa ne prilete isti domovalci v naše kraje. Menjajo se. Trdijo, da prilete samci prvi. Poiščejo si domek

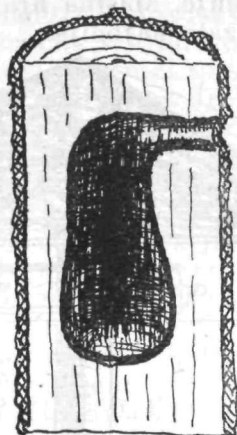

Vrtna krmilnica

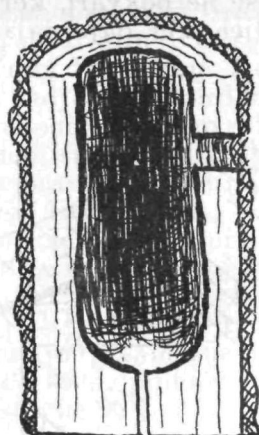
in čakajo samic. Če jima dom ni všeč, si izbereta novega.

Njihov domek oz. valilnice so različne oblike in različne velikosti. To zavisi od velikosti ptic, katerim je namenjen. Različne valilnice razobesimo po vrtovih, ptički pa bodo že sami našli med njimi sebi najprimernejše. Po priloženih slikah si oglejmo velikosti in oblike in čimprej na delo!

Najboljše so valilnice, ki so posnete po gnezdju, kakršnega izdolbe in uporabljajo žolna (sl. I.). Iz slik tudi razvidimo, kako je treba na-

Sl. I.
Žolno gnezdo
v prerezu.

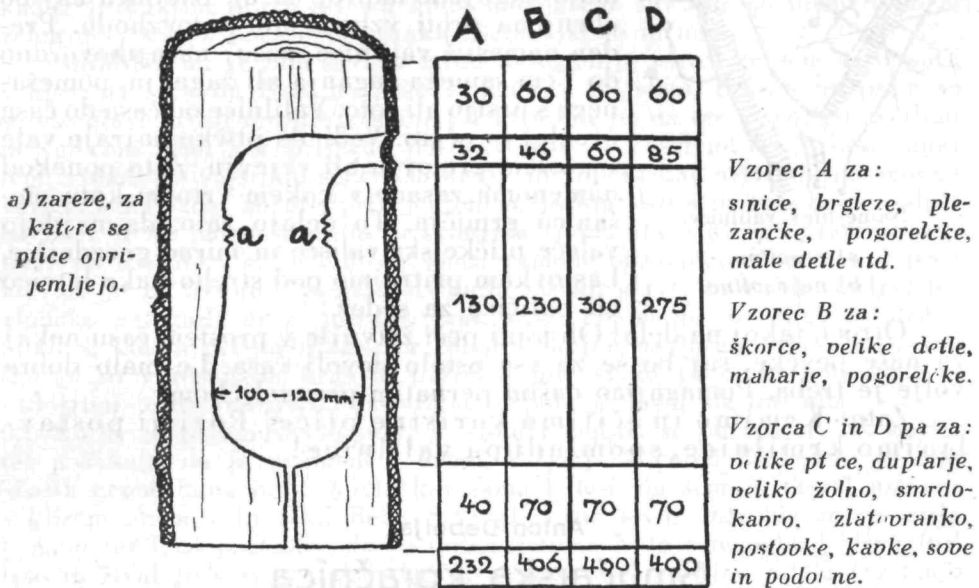

Sl. II.
Preprosto izdolbena valilnica.

praviti oziroma izdolbsti iz debla valilnice. Dveh kosov debla je treba in dleto ter malo dobre volje in podjetnosti, pa pojde! Poleg navadno izdolbene (sl. II.) valilnice izdelamo lahko po Berlepševem modelu ali vzorcu točno določene velikosti valilnic, torej s točnimi merami, ki so tudi na naši sliki napisane v milimetrih (sl. III.). Čim manjša ptica, tem manjša velikost, kot razvidite iz razporeda mer in seznama. Držite se v glavnem teh mer, pomnite pa še naslednje: Dno valilnice bodi 6–7 cm debelo zaradi mraza, stranice pa najmanj 1,5 cm. Na dnu valilnice prevrtamo 6 mm prostorno luknjico za odtok moče. Tudi mesto, kamor obesiš valilnico, zavaruj spodaj in zgoraj tako, da ne

morejo do nje ptičji neprijatelji (mačke, podlasice itd.). Za to služi ali mrežica ali pa obroč z navzven obrnjenimi žebli.

Za valilnice uporabimo borov, hrastov, jelšev ali smrekov les. Les mora biti res suh in deblo, iz katerega hočemo izdolbsti ptičji domek, naj bo najmanj 15 cm debelo. Streha valilnice je navadno hrastova deščica, debela 2 cm, a tudi pločevina ali strešna lepenka.

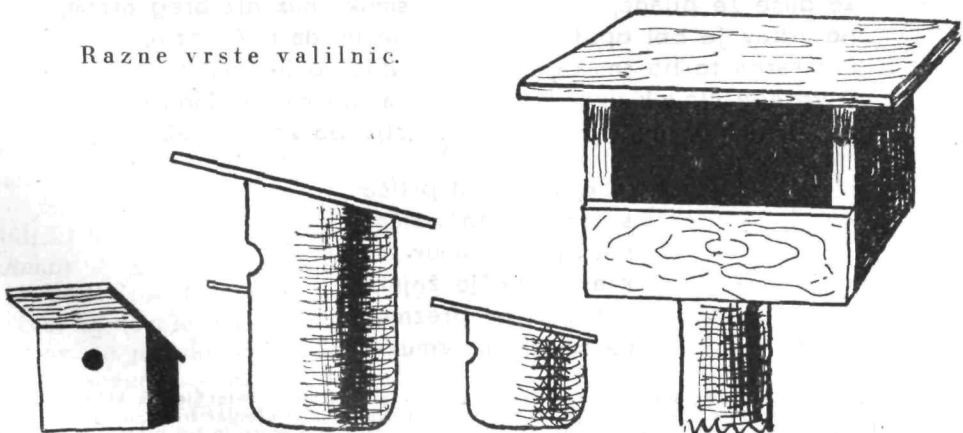

Sl. III. Model Berlepševe valilnice z merami.

Nekaterim pticam (škorcem) napravimo pod izletnico paličico. Ponekod zbijejo valilnice kar iz štirih desk, teh pa ptice ne zasedejo rade. Zato le raje izdolbimo hišice iz debel po gorenjem vzorcu.

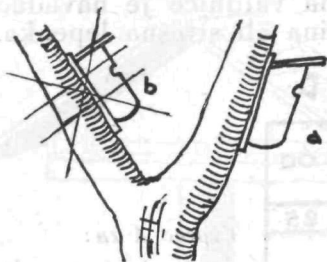
Ptičkam, ki pri nas prezimujejo, služijo te valilnice tudi kot prenočišča. Zato take valilnice namestimo po drevju že decembra, ostale pa meseca januarja. Večina duplarjev namreč zasede valilnice (zlasti selivci) šele spomladi in samo za čas valjenja (pogorelček, škorec).

Razne vrste valilnic.

Iz deščic zbita valilnica. Za škorce. Za male duplarje. Polodprta valilnica.

Zato nameščamo tudi polodprte valilnice, ki jih obesimo kake tri metre visoko. Valilnice obesimo na dorastlo drevje, primerno visoko (n. pr. sinički 3 m, škorcju 7 m itd.). Na vrt ne nameščajmo preveč valilnic. 2—3 manjše in 1—2 večji je dovolj za precej obsežen sadovnjak.

Namestitev valilnice.

a) pravilno.

b) nepravilno.

Seveda jih moramo dobro pritrčiti, da jih veter ne ziblje, viseti pa morajo navpično in malo nagnjene naprej (sl. a). Izletnica naj bo obrnjena proti vzhodu ali jugovzhodu. Preden namestiš valilnice, nasuj na njihovo dno do 1 cm samega žaganja ali žaganja, pomešana s prstjo ali šoto. Valilnice od časa do časa preglej in očisti. Vedi, da ptičke najraje vale v gostem grmovju ali vejevju. Zato ponekod namenoma zasade v kakem vrtnem kotu mešanico grmičja. To delajo zato, da najdejo valeče ptičke skrivališče in mirno gnezdnišče. Lastovkam pritrdimo pod streho kako letvico ali paličico za sedež.

Otroci, takoj na delo! Ob topli peči žrtvujte v prostem času nekaj za naše pevčke, saj bo še za vse ostalo dovolj časa. Le malo dobre volje je treba. Pomagajmo našim pernatim prijateljčkom!

Zato: Krmimo in ščitimo koristne ptice! Pozimi postavljajmo krmilnice, spomladi pa valilnice!

Anton Debeljak

Smučarska koračnica

Zeljan lepote zdoma
visoko smučar roma,
čprav ni pot brez muk.
Za zdaj njegove dilce
še niso sedmomiljce,*
navzgor je polno kljuk.

Od čiste snežne mane
so duše že pijane,
no zdrav je bel opoj.
Prekrasna to bo smuka,
v veselju človek uka:
hahoj, hahoj, hahoj!

Ko vzpon je že pri koncu,
na srežu v gorskem soncu
pripravi vse za spust.
Oj telemark, oj slalom,
da ne bi kje za kalom
obležal težki hrust!

Ko dobro vse priveže,
smuk-smuk niz breg ureže,
ne gleda več nazaj.
Najprvo je Planica,
za njo morjá slanica,
obe pa zemski raj.

Dokler bo kaj pršiča,
se splača do vršiča,
nato nizdol smuk-smuk!
Krasote božje žejni
v naravi mi brezmejni
se smučkamo smuk-smuk.

* Sedmomiljce, sedmomiljke, prim. sedmomiljske čevlje v pravljici »Peter Šlemil«, ki jo je spisal Adelbert von Chamisso (reci Šamisso, 1781—1838), nemški slovstvenik in učenjak francoskega rodu, izseljen ob velikem prevratu 1790. Peter Schlemihl je vragu prodal svojo senco in kot brezsenčna oseba se zdi sumljiv ljudem. V zameno pa je dobil od dušegubca čudežne škornje, ki mu omogočajo sedem milj dolge korake.